

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
NILS WAHL
esitatud 25. juulil 2018¹

Liidetud kohtuasjad C-138/17 P ja C-146/17 P

Euroopa Liit, keda esindab Euroopa Liidu Kohus

versus

Gascogne Sack Deutschland GmbH

Gascogne (C-138/17 P)

ja

Gascogne Sack Deutschland GmbH

Gascogne

versus

Euroopa Liit, keda esindab Euroopa Liidu Kohus

(C-146/17 P)

Apellatsioonkaebus – Lepinguväline vastutus – Kohtumenetluse mõistlik kestus – Kohustus lahendada kohtuasi mõistliku aja jooksul – Varaline kahju – Pangagarantiiga seotud kulud – Põhjuslik seos – Mittevaraline kahju

1. Mis liiki kahjusid peab Euroopa Liit ELTL artikli 340 kohaselt heastama eraisikutele, kelle õigust asja arutamisele kohtus mõistliku aja jooksul on Euroopa Liidu Kohus rikkunud? Täpsemalt, millistel asjaoludel tuleb välja mõista hüvitis liigse viivitamisega väidetavalt põhjustatud kahju eest?

2. Need on sisuliselt põhiküsimused, mille on tõstatanud Euroopa Liit, keda esindab Euroopa Liidu Kohus,² ning Gascogne Sack Deutschland GmbH ja Gascogne Üldkohtu 10. jaanuari 2017. aasta otsuse peale kohtuasjas T-577/14, Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne vs. Euroopa Liit (edaspidi „vaidlustatud kohtuotsus“),³ milles Üldkohus mõistis nimetatud ettevõtjatele välja teatavas suuruses hüvitised varalise ja mittevaralise kahju eest, mida need äriühingud kandsid seetõttu, et rikuti kohustust teha lahend mõistliku aja jooksul kohtuasjades, milles tehti 16. novembril 2011 otsused Groupe Gascogne vs. komisjon, T-72/06⁴ ja Sachsa Verpackung vs. komisjon, T-79/06.⁵

3. Suuresti samalaadsed küsimused on üles tõstetud veel neljas apellatsioonkaebuses, millest kaks on esitanud Euroopa Liit ja kaks muud äriühingud, kahe Üldkohtu otsuse peale, milles mõisteti välja hüvitis varalise ja mittevaralise kahju eest, mida need äriühingud kandsid seetõttu, et rikuti kohustust lahendada kohtuasi mõistliku aja jooksul. Esitan täna oma ettepanekud ka nendes kohtumenetlustes.⁶ Niisiis tuleks käesolevat ettepanekut lugeda koos nende ettepanekutega.

1 Algkeel: inglise.

2 Lihtsuse mõttes edaspidi „Euroopa Liit“.

3 EU:T:2017:1.

4 Ei avaldata, EU:T:2011:671.

5 Ei avaldata, EU:T:2011:674.

6 Kohtuasi Euroopa Liit vs. Kendrion, C-150/17 P; liidetud kohtuasjad Euroopa Liit vs. ASPLA ja Armando Álvarez ning ASPLA ja Armando Álvarez vs. Euroopa Liit, C-174/17 P ja C-222/17 P.

I. Menetluse taust

4. Sachsa Verpackung GmbH, nüüdne Gascogne Sack Deutschland GmbH, ning Groupe Gascogne SA, nüüdne Gascogne, pöördusid 23. veebruaril 2006 (praeguse) ELTL artikli 263 alusel kohtusse hagidega komisjoni 30. novembri 2005. aasta otsuse K(2005) 4634 (lõplik) peale, mis käsitleb [ELTL] artikli [101] alusel algatatud menetlust (Juhtum COMP/F/38.354 – Tööstuslikud kotid) (edaspidi „otsus K(2005) 4634“).⁷

5. Üldkohus jättis 16. novembri 2011. aasta otsustega need hagid rahuldamata.⁸ Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne esitasid Üldkohtu otsuste peale apellatsioonkaebused. Euroopa Kohus jättis 26. novembri 2013. aasta otsustega⁹ apellatsioonkaebused rahuldamata. Oma otsuses leidis Euroopa Kohus siiski, et „Üldkohtu menetluse kestust, mis oli ligikaudu 5 aastat ja 9 kuud, ei saa põhjendada ühegi käesoleva vaidluse aluseks oleva asjaoluga“.¹⁰

II. Menetlus Üldkohtus ja vaidlustatud kohtuotsus

6. Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne pöördusid 4. augustil 2014 ELTL artikli 268 alusel kohtusse hagiavaldusega Euroopa Liidu vastu, nõudes hüvitist kahju eest, mida nad väidetavalt kandsid 16. novembril 2011 kohtuasjades T-72/06 ja T-79/06 tehtud kohtuotsustega lõppenud Üldkohtu menetluse kestuse tõttu. Sisuliselt palusid Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne, et Üldkohus mõistaks Euroopa Liidult nende kasuks välja järgmised summad: (i) 1 193 467 eurot kahju eest, mida hagejad kandsid seetõttu, et nad tasusid kauem kui mõistliku aja jooksul täiendavat seadusjärgset intressi, mida kohaldati komisjoni määratud trahvisummale; (ii) 187 571 eurot kahju eest, mida hagejad kandsid seetõttu, et maksid täiendavaid summasid pangagarantii eest pikema kui mõistliku aja jooksul; (iii) 2 000 000 eurot „ebakindla olukorra“ tõttu kaotatud kasumi või kantud kahju tõttu; (iv) „vähemalt“ 500 000 eurot kantud mittevaralise kahju hüvitamiseks. Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne palusid lisaks, et nendele summadele liidetaks hagi esitamise kuupäevast arvates tasandusintress ja viivis määras, mida Euroopa Keskpank (EKP) kohaldab oma peamiste refinantseerimistingute puhul ja mida suurendatakse kahe protsendipunkti võrra.

7. Vaidlustatud kohtuotsusega mõistis Üldkohus Gascogne'i heaks välja 47 064,33 eurot hüvitiseks varalise kahju eest, mida see äriühing kandis seetõttu, et rikuti kohustust teha kohtulahend mõistliku aja jooksul kohtuasjades T-72/06 ja T-79/06, milles otsused tehti 16. novembril 2011. Üldkohus otsustas lisaks, et hüvitise suhtes tuleb kohaldada tasandusintressi alates 4. augustist 2014 ja kuni kohtuotsuse kuulutamiseni, vastavalt käsitletava ajavahemiku iga-aastasele inflatsioonimäärale, mille Eurostat on registreerinud kõne all olevate ettevõtjate asukohaliikmesriigis. Üldkohus mõistis Euroopa Liidult nii Gascogne Sack Deutschlandile kui ka Gascogne'ile mõlemale välja 5000 eurot mittevaralise kahju eest, mida need äriühingud kandsid seetõttu, et rikuti kohustust lahendada kohtuasi mõistliku aja jooksul. Nii varalise kui ka mittevaralise kahju hüvitamiseks välja mõistetud summadel tuli kohtuotsuste järgi arvestada viivist alates kohtuotsuse kuulamisest kuni täieliku tasumiseni määras, mida Euroopa Keskpank (EKP) kohaldab oma peamiste refinantseerimistingute puhul ja mida suurendatakse kahe protsendipunkti võrra. Ülejäänud osas jättis Üldkohus hagi rahuldamata.

7 6. joonealuses märkuses viidatud kohtuasjad puudutavad ka menetlusi, mille algatamiseks pöördusid kohtusse teised ettevõtjad, kellele otsus K(2005) 4634 oli adresseeritud.

8 16. novembri 2011. aasta kohtuotsused *Groupe Gascogne vs. komisjon*, T-72/06, ei avaldata, EU:T:2011:671, ning *Sachsa Verpackung vs. komisjon*, T-79/06, ei avaldata, EU:T:2011:674.

9 26. novembri 2013. aasta kohtuotsused *Gascogne Sack Deutschland vs. komisjon*, C-40/12 P, EU:C:2013:768, ning *Groupe Gascogne vs. komisjon*, C-58/12 P, EU:C:2013:770.

10 Vt vastavalt eelmises joonealuses märkuses viidatud kohtuotsuste punktid 97 ja 91.

8. Kohtukulude osas otsustas Üldkohus: (i) jätta Euroopa Liidu kohtukulud tema enda kanda ja mõista Euroopa Liidult välja Gascogne Sack Deutschlandi ja Gascogne'i kohtukulud seoses vastuvõetamatuse vastuväitega, mille kohta tehti 2. veebruari 2015. aasta kohtumäärus Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne vs. Euroopa Liit, T-577/14;¹¹ (ii) jätta ühelt poolt Gascogne Sack Deutschlandi ja Gascogne'i ning teiselt poolt Euroopa Liidu kohtukulud, mis tekkisid seoses kohtuotsuse tegemise aluseks olnud hagiga, nende enda kanda; ning (iii) jätta Euroopa Komisjoni kohtukulud tema enda kanda.

III. Menetlus Euroopa Kohtus ja poolte nõuded

9. Euroopa Liit palub 17. märtsil 2017 esitatud apellatsioonkaebuses:

- tühistada vaidlustatud kohtuotsuse resolutsiooni punkt 1;
- jätta rahuldamata Gascogne Sack Deutschlandi ja Gascogne'i põhjendamatu nõue esimese astme kohtumenetluses, kus nad nõudsid 187 571 euro väljamõistmist hüvitisena kahju eest, mida nad väidetavalt kandsid selle tõttu, et pidid pikema kui mõistliku aja jooksul tegema täiendavaid makseid pangagarantii eest;
- mõista kohtukulud välja Gascogne Sack Deutschlandilt ja Gascogne'ilt.

10. Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne omalt poolt paluvad Euroopa Kohtul:

- jätta apellatsioonkaebus rahuldamata;
- mõista kohtukulud välja Euroopa Liidult.

11. Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne esitasid 22. märtsil 2017 apellatsioonkaebuse, milles nad paluvad Euroopa Kohtul:

- tühistada vaidlustatud kohtuotsus, millega Üldkohus küll tunnistas, et rikkus kohustust teha kohtulahend mõistliku aja jooksul kohtuasjades T-72/06 ja T-79/06, milles tehti otsused 16. novembril 2011, ja tuvastas, et apellantidele oli põhjustatud varalist ning mittevaralist kahju, sest rikuti mõistliku kestuse kohustust, ent mõistis tekitatud kahju eest Euroopa Liidult välja ebasobiva suurusega ja ebatäieliku hüvitise;
- teha lõplik otsus apellantide kantud varalise ja mittevaralise kahju rahalise hüvitise kohta oma piiramatu jurisdiktsiooni raames ja lähtudes apellantide esimeses astmes esitatud nõuetest;
- mõista kohtukulud välja Euroopa Liidult.

12. Euroopa Liit omalt poolt palub Euroopa Kohtul:

- jätta apellatsioonkaebus rahuldamata;
- mõista kohtukulud välja Gascogne Sack Deutschlandilt ja Gascogne'ilt.

13. Kohtuasjas C-138/17 P lubati Euroopa Komisjonil Euroopa Liidu nõuete toetuseks menetlusse astuda.

14. Esimese koja presidendi 17. aprilli 2018. aasta otsusega liideti kohtuasjad C-138/17 P ja C-146/17 P kohtujuristi ettepaneku ja kohtuotsuse huvides.

¹¹ Ei avaldata, EU:T:2015:80.

IV. Hinnang apellatsioonkaebuse väidete kohta

A. Sissejuhatavad märkused

15. Euroopa Liit esitab kohtuasjas C-138/17 P oma apellatsioonkaebuse põhjenduseks kolm väidet. Esimeses ja teises väites märgib Euroopa Liit, et Üldkohus rikkus vastavalt mõisteid „põhjuslik seos“ ja „kahju“ vääralt tõlgendades õigusnormi. Kolmandas väites märgib Euroopa liit, et Üldkohus rikkus õigusnormi ega põhjendanud varalise kahju tekkimise ajavahemiku kindlaksmääramist piisavalt. Komisjon on sisuliselt nõus Euroopa Liidu esitatuga.

16. Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne väidavad, et apellatsioonkaebus tuleks jätta osalise vastuvõetamatusesse tõttu läbi vaatamata (teine väide) ja osalise põhjendamatusesse tõttu rahuldamata (esimene ja kolmas väide).

17. Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne põhjendavad kohtuasjas C-146/17 P esitatud apellatsioonkaebust seitsme väitega. Oma esimeses väites toovad nad esile, et Üldkohus kohaldas vääralt *non ultra petita* põhimõtet, kui ta jättis välja mõistmata hüvitise enne 30. maid 2011 kantud kahju eest. Teises väites toovad Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne esile, et vaidlustatud kohtuotsuse põhistus on vastuoluline, mis puudutab: (i) selle ajavahemiku arvutamist, mille võrra menetluse mõistlikku kestust ületati, ning (ii) selle ajavahemiku arvestust, mille eest mõisteti välja varalise kahju hüvitis. Apellatsioonkaebuse kolmandas väites toovad Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne välja, et kuna Üldkohus kasutas varalise kahju kokkuarvutamisel nende pakutust erinevat meetodit, siis rikkus Üldkohus nende kaitseõigusi. Gascogne Sack Deutschlandi ja Gascogne'i neljas, viies, kuues ja seitsmes väide on kõik suunatud Üldkohtu tuvastuste vastu, mis puudutavad väidetavalt tekkinud mittevaralist kahju. Sisuliselt väidavad apellandid, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta jättis rahuldamata nende nõude mõista välja „vähemalt“ 500 000 euro suurune hüvitis, ja seda põhjendusega, et nii suure hüvitise väljamõistmise korral tõuseks uuesti päevakorda küsimus selle trahvi suurusest, mis Gascogne Sack Deutschlandile ja Gascogne'ile otsusega K(2005) 4634 mõisteti. Samuti kritiseerivad apellandid vaidlustatud kohtuotsust aspektist, et selles ei esitatud piisavat põhjendust, mis puudutab 5000 euro suuruse summa väljamõistmist mittevaralise kahju eest.

18. Euroopa Liit väidab omalt poolt, et Gascogne Sack Deutschlandi ja Gascogne'i apellatsioonkaebuses esitatud väited on kas põhjendamatud (esimene, teine, kolmas ja osa seitsmendast väitest) või tulemusetud (neljas, viies, kuues ja osa seitsmendast väitest).

19. Käesolevas ettepanekus analüüsin kõigepealt varalist kahju käsitlevaid apellatsioonkaebuse väiteid ja seejärel väiteid, mis käsitlevad mittevaralist kahju.

B. Varaline kahju

20. Euroopa Liidu esitatud kolm apellatsioonkaebuse väidet kohtuasjas C-138/17 P, samuti Gascogne Sack Deutschlandi ja Gascogne'i apellatsioonkaebuse esimene, teine ja kolmas väide kohtuasjas C-146/17 P puudutavad kõik Üldkohtu järeldusi seoses varalise kahjuga, mida Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne väidetavalt kandsid. Muu hulgas väidavad mõlemad pooled, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta analüüsis Gascogne Sack Deutschlandi ja Gascogne'i väiteid kahju kohta, mis tulenes kuludest seoses pangagarantiiga, mille need äriühingud esitasid komisjonile, et vältida otsusega K(2005) 4634 määratud trahvi kohest maksmist.

21. Pean asjakohaseks alustada oma õiguslikku analüüsi nendes küsimustes sellest, et uurin nõudeid, mis puudutasid Gascogne Sack Deutschlandi ja Gascogne'i tasutud pangagarantii kulusid. Selleks alustan *esimesest* apellatsioonkaebuse väitest, mille Euroopa Liit on esitanud. Seejärel käsitlen ainult täielikkuse huvides Euroopa Liidu *teist* apellatsioonkaebuse väidet. Seejärel ei ole ülejäänud apellatsiooniväiteid, mille Euroopa Liit ning Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne esitasid seoses pangagarantii kuludega, enam vaja analüüsida.

1. Põhjusliku seose olemasolu

22. Apellatsioonkaebuse esimeses väites kohtuasjas C-138/17 P ei nõustu Euroopa Liit, mida toetab Euroopa Komisjon, kuidas Üldkohus on tõlgendanud ja kohaldanud mõistet „põhjuslik seos“. Sisuliselt väidab Euroopa Liit, et kohtuasjade T-72/06 ja T-79/06 mõistliku aja jooksul lahendamata jätmise Üldkohtus ei olnud otseselt põhjuslikult seotud kahjuga, mis tekkis Gascogne'ile pangagarantii kulude tasumisest. Muu hulgas toonitab Euroopa Liit, et see kahju tekkis põhjusel, et Gascogne tegi valiku säilitada see pangagarantii kohtumenetluse kestel, selmet komisjoni määratud trahv ära maksta.

23. Selles küsimuses kaitsevad Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne vaidlustatud kohtuotsust, tuues eelkõige välja, et nende arvates on Üldkohus käesolevat kohtuasja õigesti eristanud eelnevalt ELi kohtutes menetluses olnud kohtuasjadest. Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne on lisaks seisukohal, et Euroopa Liidu esitatud argumendid kujutavad endast „menetluse kuritarvitamist“ ja sisuliselt seatakse nendega kõne alla see, mida on sedastatud Euroopa Kohtu 26. novembri 2013. aasta otsustes Gascogne Sack Deutschland vs. komisjon, C-40/12 P, ning Groupe Gascogne vs. komisjon, C-58/12 P.

24. Järgnevalt kirjeldan kõigepealt lühidalt põhjendusi, millest Üldkohus lähtus, ja selgitan siis, miks on Euroopa Liidu apellatsioonkaebuse esimene väide minu arvates põhjendatud.

25. Vaidlustatud kohtuotsuse punktides 79 ja 80 viitab Üldkohus väljakujunenud kohtupraktikale, mille kohaselt peab kahju, mille hüvitamist Euroopa Liidu lepinguvälise vastutuse kohaldamise hagiga nõutakse, olema tegelik ja kindel, mida peab tõendama hageja. Samuti tuleb hagejal tõendada ära, et eksisteerib põhjuslik seos – see on piisavalt otsene seos – etteheidetava tegevuse ja väidetava kahju vahel.

26. Vaidlustatud kohtuotsuse punktides 111 ning 114–116 märkis Üldkohus, et kui kohtuasjades T-72/06 ja T-79/06 lahendi tegemine ei oleks ületanud mõistlikku aega, ei oleks Gascogne pidanud tasuma pangagarantii kulusid ajavahemikul, mis vastas sellele ületamisele. See tähendab, et tema arvates oli kohtuasja lahendamisel mõistliku aja ületamine põhjuslikult seotud kahjuga, mida Gascogne kandis seetõttu, et ta pidi kandma pangagarantii kulusid ajavahemikul, mis vastas selle mõistliku aja ületamisele.

27. Varasemale kohtupraktikale (edaspidi „Holcimi kohtupraktika“)¹² viidates tõdes Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 118, et põhimõtteliselt tulenevad pangagarantii kulud, mida kandis äriühing, kellele määrati karistus komisjoni otsusega, selle äriühingu enda otsusest esitada pangagarantii, et mitte täita trahvi maksmise kohustust vaidlusaluses otsuses määratud tähtaja jooksul. Seega ei saa seda kulu harilikult pidada institutsiooni käitumise *otseseks* tagajärjeks.

¹² Vt 21. aprilli 2005. aasta kohtuotsus Holcim (Deutschland) vs. komisjon, T-28/03, EU:T:2005:139, punkt 123, ja 12. detsembri 2007. aasta kohtumäärus Atlantic Container Line jt vs. komisjon, T-113/04, ei avaldata, EU:T:2007:377, punkt 38. Osutaksin, et seni ei ole Euroopa Kohtul olnud võimalust seda kohtupraktika suunda kinnitada.

28. Seejärel aga eristas Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 119–121 kõnealust juhtumit nendest, millest kujunes Holcimi kohtupraktika. Üldkohus märkis, et hetkel, mil Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne esitasid hagiavaldused kohtuasjades T-72/06 ja T-79/06, ja hetkel, mil nad esitasid pangagarantii, ei olnud lahendi tegemise mõistliku aja ületamine ennustatav ning Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne võisid õiguspäraselt oodata, et nende hagnosis menetletakse mõistliku aja jooksul. Samuti märkis Üldkohus, et kohtuasjade T-72/06 ja T-79/06 lahendamise mõistlik aeg ületati pärast hageja esialgset otsust esitada pangagarantii. Üldkohus märkis, et nendel põhjustel ei saa asuda seisukohale, nagu oleks Gascogne'i esialgne otsus mitte maksta trahvi otsekohe ära ja esitada pangagarantii lõhkunud seose kohtuasjades T-72/06 ja T-79/06 lahendi tegemise mõistliku aja ületamise ning sellele ületamisele vastaval perioodil pangagarantii kulude kandmise vahel. Nii järeldas Üldkohus oma otsuse punktis 122, et põhjuslik seos oli piisavalt otsene ELTL artikli 340 kohaldamiseks.

29. Üldkohtu põhjenduskäik on minu arvates ekslik. Sisuliselt tunnustab Üldkohus Holcimi kohtupraktika autoriteetsust, kuid seejärel eristab menetluses olevat juhtumit nendest, mida see kohtupraktika käsitles. Nagu Üldkohus, usun ka mina Holcimi kohtupraktika autoriteeti, kuid erinevalt Üldkohtust ei arva ma, et käesolev juhtum Holcimi kohtupraktika aluseks olnutest oluliselt erineb: minu arvates ei ole kumbki Üldkohtu põhjendus selle eristamise kohta üksi ega ka koostoimes teisega veenev.

30. Enne kui üksikasjalikult selgitan, miks olen sellel seisukohal, soovin rõhutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei saa ELTL artiklit 340 tõlgendada nii, et see kohustab Euroopa Liitu heastama iga tema institutsioonide tegevuse kahjuliku tagajärje, isegi kui seos on kaugel.¹³ Nii ei piisa liidu lepinguvälise kahju hagi puhul sellest, kui etteheidetav käitumine on üks väidetava kahju põhjusi, vaid see käitumine peab olema selle kahju *määrav* põhjus.¹⁴ Teisisõnu on piisav seos olemas vaid siis, kui kahju on vastutava institutsiooni õigusvastase teo otsene tagajärg ega olene muudest positiivsetest või negatiivsetest põhjustest.¹⁵

a) Õigusvastase käitumise ettearvatavus

31. Üldkohtu esimene põhjendus käesoleva asja eristamiseks nendest, millest kujunes Holcimi kohtupraktika, on see, et hetkel, mil Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne esitasid hagi kohtuasjades T-72/06 ja T-79/06, ja hetkel, mil nad esitasid pangagarantii, *ei olnud ennustatav*, et Üldkohus rikub kohustust teha lahend mõistliku aja jooksul.

32. Siiski on see seisukohaväljendus esiteks ebatäpne. Paraku oli teatav arv kohtuasju, milles Üldkohus oli otsuse teinud veidi enne seda, kui kohtuasjades T-72/06 ja T-79/06 hagi esitati, kestnud kaua.¹⁶ Eriti oli see nii ELi konkurentsinoormide kohaldamist ja eeskätt kartellikokkuleppeid puudutanud kohtuasjadega,¹⁷ mille keerukus ja aeganõudvus on kurikuulsad ning mis võivad eeldada ühel ajal paralleelselt või koordineeritult mitme juhtumiga tegelemist.

13 Vt selle kohta 4. oktoobri 1979. aasta kohtuotsus Dumortier jt vs. nõukogu, 64/76, 113/76, 167/78, 239/78, 27/79, 28/79 ja 45/79, EU:C:1979:223, punkt 21. Hiljutisemast praktikast vt 31. märtsi 2011. aasta kohtumäärus Mauerhofer vs. komisjon, C-433/10 P, ei avaldata, EU:C:2011:204, punkt 127 ja seal viidatud kohtupraktika.

14 Vt 31. märtsi 2011. aasta kohtumäärus Mauerhofer vs. komisjon, C-433/10 P, ei avaldata, EU:C:2011:204, punkt 127 ja seal viidatud kohtupraktika.

15 Vt selle kohta kohtujurist Trabucchi ettepanek kohtuasjas Compagnie continentale France vs. nõukogu, 169/73, EU:C:1974:32, punkt 4.

16 Vt nt 13. jaanuari 2004. aasta kohtuotsus Thermenhotel Stoiser Franz jt vs. komisjon, T-158/99, EU:T:2004:2; 11. mai 2005. aasta kohtuotsus Saxonia Edelmantalle vs. komisjon, T-111/01 ja T-133/01, EU:T:2005:166; 19. oktoobri 2005. aasta kohtuotsus Freistaat Thüringen vs. komisjon, T-318/00, EU:T:2005:363; ja 14. detsembri 2005. aasta kohtuotsus Laboratoire du Bain vs. nõukogu ja komisjon, T-151/00, ei avaldata, EU:T:2005:450.

17 Vt teiste seas 11. detsembri 2003. aasta kohtuotsus Marlines vs. komisjon, T-56/99, EU:T:2003:333; 8. juuli 2004. aasta kohtuotsus Mannesmannröhren-Werke vs. komisjon, T-44/00, EU:T:2004:218; 14. detsembri 2005. aasta kohtuotsus Honeywell vs. komisjon, T-209/01, EU:T:2005:455; ja 15. märtsi 2006. aasta kohtuotsus BASF vs. komisjon, T-15/02, EU:T:2006:74.

33. On tõsi, et Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne nagu iga teine hageja võisid eeldada, et nende kohtuasjades tehakse otsus mõistliku aja jooksul. Ent võttes arvesse Üldkohtu praktikat ja menetluses olnud kohtuasju asjasse puutuval ajal, oli üsna ebakindel ja keerukas ülesanne arvutada välja kohtumenetluse tõenäoline kestus, et prognoosida pangagarantii võimalik kogumaksumus.

34. Teiseks ja mis veel olulisem: olenemata sellest, kas ülemäärane viivitus kohtuasjades T-72/06 ja T-79/06 oli ennustatav, eksis Üldkohus selles, et kasutas mõistet „ennustatavus“ Euroopa Liidu vastutust tingiva piisava põhjusliku seose tuvastamisel.

35. Käesolevas asjas ei ole põhiküsimus, kas väidetava kahju kannataja sai eeldada õigusvastast sündmust, mis väidetava kahju põhjustas. Euroopa Liidu lepinguvälise vastutuse tuvastamisel käesolevas asjas on määrav tähtsus ennekõike sellel, kas väidetav kahju on institutsiooni õigusvastase käitumise *otsene* tagajärg.

36. Selle küsimuse jättis Üldkohus üksikasjalikult analüüsimata. Mulle näib, et selle analüüsi kontekstis saanuks võimalik liigse viivituse ennustamatus olla oluline ainult kahes olukorras. Ent käesoleval juhul ei ole tegu kummagagi neist.

37. Ühest küljest võinuks see asjaolu olla oluline, kui Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne ei oleks saanud hiljem muuta oma esialgset otsust maksmine edasi lükata ja esitada pangagarantii. Ent nagu selgitan käesoleva ettepaneku punktides 48–52, ei olnud see nii: Gascogne Sack Deutschlandil ja Gascogne'il oli kohtumenetluse kestel igal ajal võimalik trahv ära maksta ja pangagarantii tagasi võtta. Seega, isegi kui see oli algul ennustamatu, oleksid Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne saanud oma käitumist seda uut sündmust arvestades kohandada.

38. Teisest küljest võinuks võimalik liigse viivituse ennustamatus olla oluline ka juhul, kui Euroopa Liit oleks Üldkohtu menetluses väitnud, et Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne ei ole ilmutanud mõistlikku hoolsust, et hoida ära või piirata kahju, mis võis tuleneda nende valikust lükata trahvi maksmine edasi kuni kohtumenetluse lõpuni.

39. Selles suhtes tuleb meeles pidada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb lepinguvälise vastutuse hagi menetlemisel kontrollida, kas kahju kannatanud isik on näidanud aruka õigussubjektina üles mõistlikku hoolsust, et hoida ära kahju või piirata selle ulatust, vastasel juhul jääb kahju tema enda kanda. Kahju kannatanud isiku hooletus võib põhjusliku seose katkestada, kui see hooletus osutub kahju tekkimise määravaks põhjuseks.¹⁸

40. See siiski ei ole põhjus, miks Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuses sellele asjaolule viitas. Üldkohus ei kasutanud ennustatavuse kriteeriumi selleks, et uurida, kas Gascogne Sack Deutschlandi and Gascogne'i hooletus on katkestanud põhjusliku seose väidetava kahju ja ELi institutsioonile ette heidetava käitumise vahel; ta kasutas seda mõistet hoopis sellise seose tõendamiseks esimese sammuna.

41. Sellegipoolest ei ütle võimalik väidetava kahju põhjustanud sündmuse ennustamatus midagi selle väidetava kahju *määrava teguri* kohta. Isegi kui eeldada, et ülemäärane viivitus ei olnud ennustatav, ei ole see faktiline asjaolu vajalik ega piisav Euroopa Liidu vastutuse tekkimiseks.

42. Eelnevalt esitatut arvesse võttes asun seisukohale, et vaidlustatud kohtuotsuses tõlgendas ja kohaldas Üldkohus valesti mõistet „ennustatavus“, kui ta kohaldas ELTL artiklit 340, et tuvastada põhjuslik seos väidetava kahju ja etteheidetava käitumise vahel.

¹⁸ Vt nt 18. märtsi 2010. aasta kohtuotsus Trubowest Handel ja Makarov vs. nõukogu ja komisjon, C-419/08 P, EU:C:2010:147, punkt 61. See põhimõte on, nagu Euroopa Kohus on järjepidevalt märkinud, liikmesriikide õigussüsteemide ühine üldpõhimõte: vt 5. märtsi 1996. aasta kohtuotsus Brasserie du pêcheur ja Factortame, C-46/93 ja C-48/93, EU:C:1996:79, punkt 85 ja seal viidatud kohtupraktika.

b) *Gascogne Sack Deutschlandi ja Gascogne'i valikuvõimaluste puudumine*

43. Üldkohtu teine põhjendus käesoleva kohtuasja eristamiseks nendest, millest kujunes Holcimi kohtupraktika, on see, et kohtuasjade T-72/06 ja T-79/06 lahendamise mõistlik aeg ületati *pärast* Gascogne Sack Deutschlandi ja Gascogne'i otsust esitada pangagarantii.

44. Seegi asjaolu ei ole minu arvates oluline.

45. Kõigepealt ei tohiks unustada, et komisjoni otsus, nagu otsus K(2005) 4634, on õiguslikult siduv ja eeldatavasti kehtiv, kuni ELi kohtud selle tühistavad. Kui komisjoni määratud trahviga karistatud ettevõtja on seisukohal, et komisjoni otsus on õigusvastane ja et selle kohene täitmine võib põhjustada korvamatut kahju, on sellel ettevõtjal võimalik taotleda ELi kohtutelt ELTL artiklite 278 ja 279 alusel esialgset õiguskaitset selleks ajaks, kui ta nimetatud otsuse kehtivuse vaidlustab.

46. Kui sellist taotlust ei esitata või kui ELi kohtud seda ei rahulda, tuleb üldjuhul maksta trahv otsuses näidatud tähtaja jooksul. Samas võimaldavad ELi eelarve-eeskirjad¹⁹ komisjonil aktsepteerida trahvi maksmise ajatamist, kui võlgnik kohustub maksma viivist ja esitab finantstagatise, mis katab tasumata võla põhisumma ja viivise.

47. Seega on ettevõtjatel, kes kavatsesid trahvi ELi kohtutes vaidlustada, valikuvõimalus: kas maksta kohe (reegel) või taotleda võimalust esitada pangagarantii (erand). Ettevõtja valik peab olema liidu jaoks *majanduslikult neutraalne*: makse ajatamine ei tohi põhjustada kahju liidu eelarves. Arvepidaja, kes teeb koostöös vastutava eelarvevahendite käsutajaga otsuse seoses ettevõtja taotlusega makse ajatada, ei ole pädev muutma komisjoni kui institutsiooni (see on volinike kolleegiumi) määratud trahvi summat. Samal ajal ei peaks ettevõtja otsus trahv kohe ära maksta, olenemata tema kavatsusest vaidlustada komisjoni otsus ELi kohtutes, viima Euroopa Liidu alusetu rikastumiseni. See on põhjus, miks ühelt poolt, kui ELi kohtud jätavad komisjoni otsuse muutmata, tuleb ajatatud trahv maksta koos viivisega. Teiselt poolt aga tekib vaidlustatud komisjoni otsuse tühistamise korral liidule kohustus maksta saadud summad tagasi koos kohaldatavale määrale vastava intressiga.²⁰

48. On ilmne, et otsus trahvi maksmine ajatada võimaldab ettevõtjal jätkata vastavate summade kasutamist kohtumenetluse ajal. Ent see tähendab ka mõningaid lisakulusid (neid, mis on seotud pangagarantii esitamisega), mida ettevõtja peab nõustuma kandma, sealhulgas juhul, kui ta lõpuks saavutab vaidlustatud otsuse tühistamise. Seetõttu tuleb igal ettevõtjal, kellele komisjon määrab trahvi, hinnata, kas rahaliselt on tema huvides trahv ettenähtud tähtaja jooksul ära maksta või taotleda maksmise ajatamist ja esitada pangagarantii.

49. On oluline, et erinevalt sellest, mida märkis Üldkohus, ei ole tegu valikuga, mille võib teha vaid ühe korra. Iga ettevõtja, kes on otsustanud esitada garantii, võib alati oma esialgsest otsusest loobuda ja trahvi ära maksta.²¹ Seda tehes hoiab ta ära põhisummalt edasiste intresside tekkimise ja võib tagasi võtta varem esitatud pangagarantii.

19 Komisjoni 23. detsembri 2002. aasta määrus (EÜ, Euratom) nr 2342/2002, millega kehtestatakse Euroopa ühenduste üldelarve suhtes kohaldatavat finantsmäärust käsitleva nõukogu määruse (EÜ, Euratom) nr 1605/2002 üksikasjalikud rakenduseeskirjad (EÜT 2002, L 357, lk 1; ELT eriväljaanne 01/04, lk 145), artikkel 85. See määrus, mis oli asjasse puutuval ajal kohaldatav, on nüüdseks asendatud komisjoni 29. oktoobri 2012. aasta delegeeritud määrusega (EL) nr 1268/2012, mis käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL, Euratom) nr 966/2012 (mis käsitleb Euroopa Liidu üldelarve suhtes kohaldatavaid finantseeskirju) kohaldamise eeskirju (ELT 2012, L 362, lk 1).

20 Vt selle kohta 12. veebruari 2015. aasta kohtuotsus komisjon vs. IPK International, C-336/13 P, EU:C:2015:83. Mis puudutab selle intressi tüüpi ja summat, mis tuleb komisjonil tagasi maksta ettevõtjale, kes oli ära maksnud trahvi, et täita ELTL artikli 101 alusel vastu võetud otsust, mille ELi kohtud hiljem tühistasid, vt kohtuasi, T-201/17, Printeos vs. komisjon, kohtumenetlus on veel pooleli.

21 Vt nt 12. mai 2016. aasta kohtuotsus Trioplast Industrier vs. komisjon, T-669/14, ei avaldata, EU:T:2016:285, punkt 103.

50. ELi õiguses ei takista miski ettevõtjat lõpetamast pangagarantiid ja maksmast trahvi, kui see ettevõtja peab seda tegevuskäiku soodsamaks. Niisiis võib eeldada, et kui ettevõtja menetluse kestel ühelgi hetkel oma algset valikut uuesti üle ei vaata, on põhjus selles, et see ettevõtja peab pangagarantii jätkumist enda huvide seisukohast parimaks. Võib ju see, kas algne otsus on jätkuvalt soodne, edaspidi oleneda mitmest tegurist, mis – nagu komisjon on märkinud – võivad aja jooksul suuresti varieeruda (raha laenamise hind, panga tasu garantii eest, võlgnetavalt summalt teenitav kasum teistesse ettevõtetesse investeerimise korral jne). Majanduslikust perspektiivist on seega mõistlik eeldada, et ettevõtja võib oma algse otsuse korrapäraselt üle vaadata.

51. Seetõttu, nagu Euroopa Liit korrektelt argumenteerib, ei tehtud valikut esitada komisjoni määratud trahvi äramaksmise asemel pangagarantii üksnes kohtumenetluse alguses: Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne *jätkasid* (või *kinnitasid*) seda valikut vabalt ja teadlikult kogu aja, mil kestis menetlus kohtuasjades T-72/06 ja T-79/06, sealhulgas siis, kui selle menetluse kestus oli muutunud märkimisväärseks.

52. Eespool öeldut kinnitavad Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne teatavas ulatuses ka ise. Enda kaitseks esitatud seisukohtades tunnistavad nad, et olid teadlikud, et neil oli kohtumenetluse kestel igal ajal võimalik trahvi ära maksta ja pangagarantii tagasi võtta.

53. Järeldan selles aspektis, et Üldkohtu teine põhjendus käesoleva asja eristamiseks nendest, millest kujunes Holcimi kohtupraktika, rajaneb seega ekslikul eeldusel, et ainus otsus, mis käesoleval juhul luges, oli Gascogne Sack Deutschlandi ja Gascogne'i algne otsus maksmist ajatada ja esitada pangagarantii enne kohtumenetluse algust.

54. Selle eelduse ekslikkust kinnitab ka vaidlustatud kohtuotsus.

c) Vastuolu vaidlustatud kohtuotsuses

55. Vaidlustatud kohtuotsuse punktis 130 leidis Üldkohus, et puudub piisavalt otsene põhjuslik seos pangagarantii kulude kandmisega *pärast* seda, kui kohtuasjades T-72/06 ja T-79/06 oli otsus tehtud. Üldkohus asus seisukohale, et nende kulude kandmine oli tingitud pärast selle kohtuotsuse tegemist Gascogne Sack Deutschlandi ja Gascogne'i langetatud isiklikust ja sõltumatust otsusest mitte maksta trahvi ära; mitte taotleda otsuse K(2005) 4634 täitmise peatamist ja esitada eespool viidatud kohtuotsuse peale apellatsioonkaebus. Kui see on nii, ei ole mulle selge, miks oli otsus säilitada pangagarantii Üldkohtu arvates määrav selleks, et välistada Euroopa Liidu vastutus *pärast*, kuid mitte *enne* selle kohtuotsuse tegemist.

56. Nagu argumenteeris Euroopa Liit, ei näi nende perioodide vahel olevat tähendusjulist erinevust, mis võiks ELTL artikli 340 seisukohast oluline olla. Esimese astme menetluses otsustasid Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne teadlikult mitte taotleda vaidlusaluse otsuse peatamist ja säilitada pangagarantii kuni selle menetluse lõpuni. Seega kinnitab vaidlustatud kohtuotsuse punkt 130, et asjaolud, mida Üldkohus pidas sama kohtuotsuse punktides 119–121 oluliseks, et eristada käesolevat asja Holcimi kohtupraktikast, ei ole olulised.

d) Vahejärelendus

57. Vahejärelendusena ei saa vastu vaielda, et see, et Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne pidid kandma kõnealuse mõistlikust pikema aja jooksul kulud seoses komisjonile esitatud pangagarantiiga, on teiste seas üks *tagajärg*, mis on tingitud sellest, et Üldkohus ei suutnud kohtuasja mõistliku aja jooksul lahendada.

58. Ent see ei olnud väidetava kahju *määrav* põhjus. Määrav tegur oli Gascogne Sack Deutschlandi ja Gascogne'i otsus jätkata tuginemist erandile, mida ta oli taotlenud seoses oma kohustusega maksta ära maksmisele kuuluv trahv, olles teadlik sellest, millised kulud ja riskid tema valikuga kaasnevad. Seega on Holcimi kohtupraktikast tulenevad põhimõtted käesolevas asjas kohaldatavad.

59. Kõikidel nendel põhjustel asun seisukohale, et ETL artiklit 340 kohaldades eksis Üldkohus mõiste „põhjuslik seos“ tõlgendamisel ja kohaldamisel. Minu arvates ei ole sellel, et Üldkohus rikkus kohustust teha kohtuasjades T-72/06 ja T-79/06 kohtuotsus mõistliku aja jooksul, piisavalt otsest põhjuslikku seost Gascogne Sack Deutschlandi ja Gascogne'i väidetava kahjuga, mis tulenes pangagarantii kulude maksimisest kõnealuse mõistlikust pikema aja jooksul.

60. Selle järeldusega ei seata ühelgi juhul küsimuse alla Euroopa Kohtu 26. novembri 2013. aasta otsustes Gascogne Sack Deutschland vs. komisjon (C-40/12 P) ning Groupe Gascogne vs. komisjon (C-58/12 P) sedastatut. Erinevalt Gascogne Sack Deutschlandi ja Gascogne'i väidetest tõdes Euroopa Kohus nendes otsustes üksnes, et Üldkohus oli rikkunud kohtuasjades T-72/06 ja T-79/06 kohustust teha lahend mõistliku aja jooksul. Sealjuures ei teinud Euroopa Kohus otsust mingisuguse sellest rikkumisest tingitud kahju kohta. Euroopa Kohus märkis nimelt, et „samuti peab Üldkohus hindama viidatud kahju tegelikkusele vastavust ning selle põhjuslikku seost vaidlusaluse kohtumenetluse liiga pika kestusega, analüüsides selleks esitatud tõendeid“.²²

61. Mis viimaks puudutab Euroopa Kohtule apellatsioonkaebuse esitamist Üldkohtu tuvastuse peale, et eksisteerib varaline kahju, mis tuleb hüvitada, siis ei „kuritarvita“ Euroopa Liit sellega mingil viisil „menetlust“, nagu Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne väitsid. Nagu kohtuasjas Kendrion esitatud ettepaneku punktides 19–36 üksikasjalikult selgitasin, ei too tõik, et Euroopa Liitu esindab käesolevas kohtumenetluses Euroopa Liidu Kohus, endaga kaasa huvide konflikti. Gascogne Sack Deutschlandi ja Gascogne'i argument jätab tähelepanuta, et vahet tuleb teha Euroopa Liidu Kohtul kui institutsioonil ja selle institutsiooni osa moodustavatel kohtuorganitel (hetkel Euroopa Kohus ja Üldkohus).²³ Euroopa Kohus kui kohtuorgan vastab Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 47 kohaselt nõutud objektiivse ja subjektiivse erapooletuse kriteeriumidele.

62. Seda arvesse võttes tuleb vaidlustatud kohtuotsus tühistada osas, milles mõisteti Euroopa Liidult Gascogne'i kasuks välja 47 064,33 euro suurune hüvitis varalise kahju eest, mida see äriühing kandis seetõttu, et rikuti kohustust teha mõistliku aja jooksul lahend kohtuasjades, milles tehti 16. novembril 2011 otsused Groupe Gascogne vs. komisjon (T-72/06, ei avaldata, EU:T:2011:671) ja Sachsa Verpackung vs. komisjon (T-79/06, ei avaldata, EU:T:2011:674).

63. See tähendab, et kui Euroopa Kohus minuga selles küsimuses nõustub, ei ole vaja analüüsida *teist* ja *kolmandat* väidet, mille Euroopa Liit esitas oma apellatsioonkaebuses kohtuasjas C-138/17 P, ning Gascogne Sack Deutschlandi ja Gascogne'i kohtuasjas C-146/17 P esitatud apellatsioonkaebuse *esimest*, *teist* ja *kolmandat* väidet. Tõstatatud küsimuse tähtsuse tõttu tulevastest kohtuasjades arvan sellegipoolest, et Euroopa Liidu apellatsioonkaebuse teise väite käsitlemine võib olla vaid täielikkuse huvides kasulik.

2. Kahju mõiste

64. Oma apellatsioonkaebuse teises väites väidab Euroopa Liit, mida toetab komisjon, et Üldkohus on mõistet „kahju“ vääralt tõlgendanud. Tema arvates oleks esimese astme kohus pidanud analüüsima, kas pangagarantii kulud, mida Gascogne maksis kõnealuse mõistlikust pikema aja vältel, olid suuremad kui eelis, mille andis talle trahvi summaga võrduva rahasumma valdamine. Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne omalt poolt paluvad Euroopa Kohtul see apellatsioonkaebuse väide

²² Kohtuotsuse C-58/12 P punkt 88 ja kohtuotsuse C-40/12 P punkt 94.

²³ Vt ELL artikli 13 lõige 1 ja artikli 19 lõige 1.

põhjendamatusesse tõttu tagasi lükata, sest sellega esitatakse uus väide apellatsioonimenetluse staadiumis. Alternatiivselt on ettevõtjad seisukohal, et Euroopa Liidu apellatsioonkaebuse teine väide on põhjendamatu, sest saadud eelistel ei olnud mingit seost kahjuga, mida nad kõnealuse mõistlikust pikema aja vältel kandsid.

65. Mulle näib, et see apellatsioonkaebuse väide on vastuvõetav ja põhjendatud.

66. Alustuseks leian ma, et Gascogne Sack Deutschlandi ja Gascogne'i vastuväited sellele apellatsioonkaebuse väitele ei ole veenvad. Vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale võib apellant nimelt esitada apellatsioonkaebuse raames Euroopa Kohtus väiteid, mis on tekkinud vaidlustatud kohtuotsuse enese pinnalt ja mille eesmärk on selle kohtuotsuse sisulist põhjendatust õiguslikult kritiseerida.²⁴

67. Käesolev apellatsioonkaebuse väide on esitatud vaidlustatud kohtuotsuse punktide 111–131 vastu, milles Üldkohus tõlgendas Euroopa Liidu arvates kahju mõistet ELTL artikleid 268 ja 340 arvestades vääralt. Konkreetselt on Euroopa Liit seisukohal, et kõnesolev kohtuotsus on vastuoluline, sest hinnates, kas väidetavat kahju, mis seisneb pangagarantii kulude tasumises, tuleb EL toimimise lepingu sätete mõttes kahjuks pidada, kohaldas Üldkohus teistsugust õiguslikku mudelit kui see, mida ta kohaldas, hinnates väidetavat kahju, mis tekkis trahvisummalt makstava intressi suuruse kindlaksmääramisel.

68. Järgmiseks, minu arvates on Euroopa Liidu kriitika vaidlustatud kohtuotsuse suhtes selles küsimuses veenev. Üldkohus rikkus minu arvates tõesti õigusnormi, kui ta ilma konkreetse selgituseta ja edasise uurimiseta vaidlustatud kohtuotsuse punktides 111 ja 114 võrdsustas pangagarantii *kulud* kõnealusel mõistlikust pikemal ajal *kahjuga*, mis tuleb ELTL artikli 340 alusel hüvitada.

69. Need kaks mõistet tuleks hoida lahus.

70. ELi institutsiooni teol või tegevusetusel võib olla mitmesuguseid tagajärgi Gascogne Sack Deutschlandi ja Gascogne'i suguste ettevõtjate rahalisele olukorrale. Sellest võib tekkida ettevõtjale teatavaid kulusid, kuid samal ajal ka teatavat kasu. ELTL artikli 340 mõistes „kahju“ esineb vaid juhul, kui kulude ja kasude netovahe on negatiivne.²⁵ Teisisõnu peab etteheidetava käitumise tõttu olema tekkinud *üldine kahju*. Muidu oleks tegu paradoksaalse olukorraga, kus ettevõtja on küll saanud ELi institutsiooni käitumisest rahalist kasu, kuid tal oleks ka õigus nõuda liidult lisasummasid.

71. Nagu eespool punktides 48 ja 50 selgitatud, põhjustab ettevõtja otsus lükata maksmine edasi ja esitada pangagarantii ühelt poolt teatavaid kulusid, kuid teiselt poolt võimaldab see ettevõtjal kasutada teatava aja jooksul summat, millest võib tekkida kasu. Need eri tagajärjed ei ole omavahelise seoseta, nagu Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne ekslikult väitsid, vaid on omavahel lahutamatu seotud: need on ühe ja sama mündi kaks külge.

72. Majanduslikus mõttes kujutab otsus trahvi maksmist edasi lükata endast asjaomase ettevõtja jaoks rahastamise vormi: praktiliselt võtab see ettevõtja kuni kohtumenetluse lõpuni liidult laenuks raha, mida ta ise liidule võlgneb. Selle rahastamise kogumaksumus on lihtsalt väljendudes pangagarantii kulude summa, millele lisandub – kui ettevõtja kohtumenetluse kaotab – põhisummalt lõpuks makstav viivis. Vaidlustatud kohtuotsus aga keskendub üksnes Gascogne Sack Deutschlandi ja Gascogne'i kantud kuludele ja seal ei ole mainitud nende äriühingute võimalikku kasu või säästusid, mis tulenesid makse edasilükkamisest.

24 Vt selle kohta 28. veebruari 2018. aasta kohtuotsus komisjon vs. Xinyi PV Products (Anhui) Holdings, C-301/16 P, EU:C:2018:132, punkt 90 ja seal viidatud kohtupraktika.

25 Vt selle kohta 19. mai 1992. aasta kohtuotsus Mulder jt vs. nõukogu ja komisjon, C-104/89 ja C-37/90, EU:C:1992:217, punkt 26 jj.

73. Minu arvates on tegu Üldkohtu veaga. Nagu eespool punktis 50 mainitud, eeldatakse, et ettevõtja käitub igal ajal nii, nagu ta peab majanduslikus ja rahalises perspektiivis ratsionaalseks. Seepärast võib olla mõistlik eeldada, et kogu kohtuasjade T-72/06 ja T-79/06 menetluse kestel pidasid Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne soodsamaks jätkata võlgnetavale summale vastava rahasumma laenamist liidult, selmet kasutada omaenda likviidsust või võtta see summa laenuks krediitiasutustelt.

74. Sel juhul ei saa välistada, et liigne viivitamine kohtuasjade T-72/06 ja T-79/06 lahendamisel mitte ainult põhjustas Gascogne Sack Deutschlandile ja Gascogne'ile kahju, vaid koguni tekitas neile äriühingutele rahalist kasu. Siiski ei ole see vaidlustatud kohtuotsuse põhjal tuvastatav, sest Üldkohus asus edasise analüüsita seisukohale, et kõnealuse mõistlikust pikema aja jooksul makstud pangagarantii kulud vastasid kahjule, mida Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne selle aja kestel kandsid.

75. Lisaksin lõpuks, et selleski küsimuses näib vaidlustatud kohtuotsus olevat vastuoluline. Selles osas, mis puudutab veel üht väidetava kahju vormi (trahvi summalt viivise maksmine), otsustas Üldkohus, et Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne ei ole esitanud tõendeid selle kohta, et kõnealuse mõistlikust pikema aja jooksul „ületas hiljem komisjonile makstud viivitusintressi summa eelise, mille nad said tänu sellele, et said kasutada summat, mis on võrdne trahvi summaga koos viivitusintressiga“.²⁶

76. On raske mõista, miks Üldkohus jättis samasuguse standardi kohaldamata seoses väidetava kahjuga, mis seisnes sama ajavahemikuga seotud pangagarantii kulude maksmisses.

77. Niisiis on ka Euroopa Liidu apellatsioonkaebuse *teine* väide põhjendatud. Nagu sai eespool punktis 62 juba öeldud, tuleb vaidlustatud kohtuotsuse resolutsiooni punkt 1 tühistada. Järelikult puudub igasugune vajadus analüüsida Euroopa Liidu apellatsioonkaebuse kolmandat väidet kohtuasjas C-138/17 P ja Gascogne Sack Deutschlandi ja Gascogne'i apellatsioonkaebuse esimest, teist ja kolmandat väidet kohtuasjas C-146/17 P.

C. Mittevaraline kahju

78. Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne'i apellatsioonkaebuse *neljas, viies, kuues ja seitsmes* väide kritiseerivad vaidlustatud kohtuotsuse punkte 151–165, milles Üldkohus mõistis nii Gascogne Sack Deutschlandile kui ka Gascogne'ile mõlemale välja 5000 euro suuruse hüvitise mittevaralise kahju eest, mis tekkis seetõttu, et kohtuasjades T-72/06 ja T-79/06 rikuti kohustust teha lahend mõistliku aja jooksul. Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne väidavad, et Üldkohus rikkus mitut õigusnormi, ja paluvad Euroopa Kohtul mõista neile välja suurema summa, mis on ära nimetatud hagnosis, mille nad esimeses kohtuastmes esitasid.

79. Apellatsioonkaebuse nelja väidet, mis käsitlevad mittevaralist kahju, analüüsin järgnevalt koos. Põhjustel, mille järgnevalt esitan, jagan ma Euroopa Liidu seisukohta, et Gascogne Sack Deutschlandi ja Gascogne'i argumendid on kas edutud või põhjendamatud.

1. Mittevaralise kahju mõiste ja mittevaralise kahju nõude sõltumatus

80. Esmalt heidavad Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne Üldkohtule ette, et viimane leidis vaidlustatud kohtuotsuse punktides 161–163, et nende mittevaralise kahju nõue (mis ulatus „vähemalt“ 500 000 euroni) oleks oma suuruse tõttu tõstnud uuesti päevakorda neile otsusega K(2005) 4634 määratud trahvi suuruse, ehkki ei olnud tõendatud, et suutmatusel kohtuasju T-72/06 ja

²⁶ Vaidlustatud kohtuotsuse punkt 108.

T-79/06 mõistliku aja jooksul lahendada oleks olnud mingit mõju selle trahvi suurusele. Teiseks väidavad Gascoigne Sack Deutschland ja Gascoigne, et Üldkohtu sedastused punktides 161–163 võtavad ELTL artiklitelt 256 ja 340 nende toime. Sisuliselt keeldub Üldkohus määramast tekkinud kahju eest hüvitist, rikkudes nii hagejate õigust tõhusale õiguskaitsevahendile.

81. Minu hinnangul lähtuvad need argumendid vaidlusaluse kohtuotsuse vääritimõistmisest. Kirjeldatud argumendid on kas edutud või põhjendamatud.

82. Esmalt tundub mõttekas määratleda selgelt, mida minu arvates tuleb pidada mittevaraliseks kahjuks EL toimimise lepingu mõttes. Sellega seoses tuleb arvestada, et ELTL artikli 340 alusel hüvitamise eesmärk on võimalikult suures ulatuses taastada kahjukannatanu varad nii, nagu need olid enne ELi institutsiooni õigusvastast käitumist.²⁷ Seepärast tuleb varaline kahju, mis on selle käitumise otsene tagajärg, harilikult hüvitada selle kahjuga võrduva summa maksmise teel.

83. Mittevaralise või mitterahalise kahju korral on see aga võimatu.²⁸ Enamikus õigussüsteemides tähendab „mittevaraline“ kahju niisugust liiki kahju, mis ei ole materiaalne ja millele ei ole lihtne majanduslikku väärtust omistada, sest rangelt võttes ei ole sellel turuväärtust. Tüüpilised niisuguse kahju näited on valu ja kannatus, hingeline valu, elukvaliteedi või suhete halvenemine. Sisuliselt hõlmab see füüsiliste ja/või psüühiliste kannatuste eri vorme.

84. On selge, et kõikides nendes olukordades ei ole *status quo ante* taastatav. Seega on mis tahes hüvitis, mille kohtud võivad määrata, alati ja paratamatult „paremuselt teine“. Sel põhjusel võib, kuid ei pruugi rahasumma maksmine olenevalt asjaoludest olla kõige asjakohasem hüvitise vorm.²⁹ On ju liidu kohtud teatavatel juhtudel leidnud, et piisab *sümboolsest* rahalisest hüvitisest³⁰ või et võib anda *loonushüvitist*.³¹ Teistel juhtudel ei ole ELi kohtud määranud konkreetset vormis hüvitist, sest nad on olnud seisukohal, et õigusvastase teo tühistamine³² või pelgalt õigusvastasele sündmusele viitamine kohtuotsuses³³ võib kujutada endast ELTL artikli 340 kohaldamisel rahuldavat hüvitist.³⁴

85. Kui varalist (ja mitesümboolset) hüvitist peetakse ühel või teisel juhul kõige asjakohasemaks heastamise vormiks, ei ole väljamõistetavat summat lihtne kindlaks määrata. Sellise juhtumi suhtes pädevad kohtud peavad prognoosima summa, mis piisavalt kajastab kannataja kantud kahju ja samal ajal ei karistaks õigusvastaselt käitunut asjakohatult. Ilmsete või üldtunnustatud majanduslike mõõdupuude puududes võivad kohtud juhinduda vaid üldpõhimõtetest, näiteks õiglus, õiglane õigusemõistmine ja proportsionaalsus ühelt poolt ning ettearvatavus, õiguskindlus ja võrdne kohtlemine teiselt poolt.

86. Seega on paratamatu, et mittevaralise kahju tuvastamisel, selle piisavaks hüvitamiseks parimate vahendite kindlakstegemisel ja asjakohastel puhkudel väljamõistetava rahasumma väljaarvutamisel on kohtutel avar kaalutlusruum.

27 Vt selle kohta kohtujurist Capotorti ettepanek kohtuasjas Ireks Arkady vs. EMÜ, 238/78, EU:C:1979:203, lk 2983.

28 Neid kahte terminit kasutatakse sageli sünonüümselt.

29 Vrd 7. veebruari 1990. aasta kohtuotsus Culin vs. komisjon, C-343/87, EU:C:1990:49, punktid 26–29.

30 14. juuni 1979. aasta kohtuotsus V. vs. komisjon, 18/78, EU:C:1979:154, punkt 19.

31 10. mai 2006. aasta kohtuotsus Galileo International Technology jt vs. komisjon, T-279/03, EU:T:2006:121, punkt 63.

32 Vt teiste seas 11. juuli 2007. aasta kohtuotsus Sison vs. nõukogu, T-47/03, EU:T:2007:207, ei avaldata, punkt 241 ja seal viidatud kohtupraktika.

33 Vt teiste seas 9. juuli 1981. aasta kohtuotsus Kreké vs. komisjon, 59/80 ja 129/80, EU:C:1981:170, punkt 74; ja 9. juuli 1987. aasta kohtuotsus Hochbaum ja Rawes vs. komisjon, 44/85, 77/85, 294/85 ja 295/85, EU:C:1987:348, punkt 22.

34 Selles kontekstis võib väärida märkimist, et ka EIK on mõnes kohtuasjas asunud seisukohale, et kohtu tuvastusotsused ja sümboolse hüvitise väljamõistmine kujutavad endast Euroopa inimõiguste konventsiooni artikli 41 tähenduses „õiglast hüvitist“. Vt teiste seas EIK 21. veebruari 1975. aasta otsus Golder vs. Ühendkuningriik, CE:ECHR:1975:0221JUD000445170, punkt 50; 23. novembri 1976. aasta otsus Engel jt vs. Madalmaad, CE:ECHR:1976:1123JUD000510071, punktid 10 ja 11; 17. oktoobri 2002. aasta otsus Agga vs. Kreeka, CE:ECHR:2002:1017JUD005077699, punktid 65 ja 66; ning 30. novembri 2004. aasta otsus Vaney vs. Prantsusmaa, CE:ECHR:2004:1130JUD005394600, punktid 55–57.

87. Niisugusel taustal ei ole Gascogne Sack Deutschlandi ja Gascogne'i arusaam vaidlustatud kohtuotsuse punktides 161–163 minu hinnangul veenev. Neid punkte tuleb lugeda õiges kontekstis.

88. Vaidlustatud kohtuotsuse punktides 144–154 analüüsis Üldkohus Gascogne Sack Deutschlandi ja Gascogne'i esitatud erinevaid apellatsioonkaebuse väiteid ja tuvastas, et osa neist ei olnud vastuvõetavad või siis ei olnud need piisavalt tõendatud³⁵ ja osa neist viitas lihtsalt paljasõnaliselt Üldkohtu rikkumisele kohtuasjades T-72/06 ja T-79/06.³⁶ Ainult üks mittevaralise kahju nõuet toetavatest väidetest leiti olevat piisavalt tõendatud ja selle alusel mõisteti välja mittevaralise kahju hüvitis pikaajase ebakindla olukorra tõttu, milles Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne olid kohtumenetluse ülemäärase kestuse tõttu.³⁷

89. Eelnevat arvesse võttes ja asudes seisukohale, et puuduvad täiendavad tõendid, mis võiksid õigustada „vähemalt“ 500 000 euro väljamõistmist, jättis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 160 Gascogne Sack Deutschlandi ja Gascogne'i esitatud hinnangulise kahjusumma arvestamata. Järgmistes kohtuotsuse punktides, st punktides 161–163, on lihtsalt selgitatud, et – nagu Euroopa Liit ka lihtsalt täielikkuse huvides märkis – Gascogne Sack Deutschlandi ja Gascogne'i nõutud hüvitist ei saa õigustada ka neile määratud arvestatava suurusega trahvisummaga. Niisugusel juhtumil, nagu praegu kõne all olev, ei saa mittevaralise kahju hüvitamiseks esitatud hagi asendada ega pakkuda alternatiivi tühistamishagidele, mille Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne olid ELi kohtutele eelnevalt ja edutult esitanud.

90. Teisisõnu, lihtsustatult öeldes väljendab Üldkohus neis kohtuotsuse punktides lihtsalt seisukohta, et mittevaralise kahju hüvitise kindlaksmääramisel ei saa ühena kriteeriumidest või mõõdikutest arvesse võtta selle trahvi suurust, mis Gascogne Sack Deutschlandile ja Gascogne'ile otsusega K(2005) 4634 määrati. Seda ei saa teha põhjusel, et vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale³⁸ ei või hüvitisena välja mõistetud summa ei otseselt ega kaudselt trahvisummat küsimuse alla seada. Seega asus Üldkohus seisukohale, et Gascogne Sack Deutschlandi ja Gascogne'i nõutud hüvitisel summa väljamõistmine oleks selle suurust arvestades tähendanud trahvi vähendamist.

91. Viimaks pean vajalikuks märkida, et pelk asjaolu, et Üldkohus leidis, et Gascogne Sack Deutschlandi ja Gascogne'i nõutud hüvitisel summa ei olnud põhjendatud, ja mõistis nende ettevõtjatele seega välja väiksema hüvitisel summa, ei tähenda, et Üldkohus ei oleks kohustanud hüvitama kogu tekkinud kahju. See tähendab üksnes, et Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne ei esitanud piisavalt tõendeid, et põhjendada ära nende esitatud kahjunõuete suurus. Samuti ei saa asuda seisukohale, et Üldkohtu ja hagejate erimeelsus väljamõistetava hüvitise suuruse üle muudaks ELTL artiklite 256 ja 340 kohase hagi tegelikult ebatõhusaks.

2. Väidetav vastuolu ja ebapiisav põhjendus vaidlustatud kohtuotsuses

92. Kolmandaks on Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne seisukohal, et vaidlustatud kohtuotsuse põhistus oli vastuoluline: ühelt poolt on Üldkohus leidnud, et mittevaralise kahju eest välja mõistetav trahvisumma ei või tõstatada uuesti küsimust komisjoni määratud trahvi kohta (punktid 161–163), ja samas teisalt on selles sedastatud, et hüvitatava mittevaralise kahju summa arvutamisel tuleb muu hulgas arvesse võtta määra, mille võrra kohtuasja lahendamisel mõistlik aeg ületati, ja vajadust tagada, et ELTL artiklite 256 ja 340 alusel esitatud hagi oleksid tõhusad (punkt 165). Neljandaks väidavad Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne, et Üldkohus ei selgitanud piisavalt kriteeriume, mida ta kasutas, et määrata kindlaks mittevaralise kahju summa 5000 eurot, mille ta vastavalt mõlemale ettevõtjale tekkinud mittevaralise kahju eest välja mõistis.

35 Vt vaidlustatud kohtuotsuse punktid 148, 149 ja 153.

36 Vt vaidlustatud kohtuotsuse punkt 154.

37 Vaidlustatud kohtuotsuse punktid 157 ja 158.

38 Vt vaidlustatud kohtuotsuse punktides 161 ja 162 viidatud kohtupraktika.

93. Alustuseks ei pea ma vaidlustatud kohtuotsuse põhjustust selles küsimuses vastuoluliseks.

94. Nagu sai eespool punktides 89 ja 90 selgitatud, seletas Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 161–163, miks ei või arvata Gascogne Sack Deutschlandile ja Gascogne'ile otsusega K(2005) 4634 mõistetud trahvi kriteeriumide hulka, mida tuleb mittevaralise kahju kindlaksmääramisel arvestada. Seevastu aga vaidlustatud kohtuotsuse punktis 165 tegi Üldkohus teatavaks kriteeriumid, mida ta sealjuures arvestas. Viimati nimetatud kriteeriumid ei olnud mitte üksnes esimesena nimetatutest erinevad, vaid olid minu arvates ka üpris mõistlikud.

95. Konkreetsemalt näib mulle, et väljamõistetava hüvitise suuruse hindamisel on sobiv võtta arvesse, mil määral Üldkohus ületas lahendi tegemise mõistlikku aega kohtuasjades T-72/06 ja T-79/06: mida pikem oli ajavahemik, mille võrra menetluse mõistlikku kestust ületati, seda pikem oli ebakindel ajavahemik, mis avaldas mõju tehtavate otsuste planeerimisele ja äriühingute juhtimisele, ja seda suurem peaks ka olema väljamõistetud hüvitis ja vastupidi.

96. Viimaseks, seoses töigaga, et Üldkohus viitas arvesse võetavate kriteeriumide hulgas ka vajadusele tagada ETLT artikli 256 ja 340 alusel esitatavate hagide tõhusus, tooksin välja järgmist. Nagu sai eespool punktis 84 märgitud, siis arvestades mittevaralise kahju spetsiifilist laadi, ei ole *a priori* välistatud, et sümboolsest hüvitisest võib piisata kannatanule tekkinud kahju hüvitamiseks. Käsitletaval juhtumil on Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 155–158 selgitanud, miks ta asus seisukohale, et Gascogne Sack Deutschlandi ja Gascogne'i teatavate kahjunõuete osas ei olnud sümboolne hüvitis piisav.

97. Seega on eespool tuvastatud selge, et Üldkohus tagas hüvitatava kahju suurust hinnates, et väljamõistetav summa, mis oli üksnes sümboolne, ei võtnud esitatud hagilt selle tõhusust.

98. Lisaks olen seisukohal, et vaidlustatud kohtuotsuses on esitatud sobiv põhistus selle kohta, miks Üldkohus otsustas mõista vastavalt Gascogne Sack Deutschlandile ja Gascogne'ile mõlemale neile tekitatud mittevaralise kahju eest hüvitisena välja 5000 eurot.

99. Tuleb meeles pidada, et väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et kui Üldkohus tuvastab kahju olemasolu, on vaid temal nõude piires pädevus otsustada selle kahju hüvitamise viisi ja ulatuse üle. Selleks aga, et Euroopa Kohus saaks teostada kohtulikku kontrolli Üldkohtu otsuste üle, peavad need otsused olema piisavalt põhjustatud ja juhul, kui tegemist on kahju hindamisega, peavad neis olema näidatud kriteeriumid, mida on arvestatud kahjusumma kindlaksmääramisel.³⁹

100. Seda arvesse võttes asun seisukohale, et vaidlustatud kohtuotsus oli selles küsimuses piisavalt põhjustatud. Esiteks on Üldkohus lühidalt, kuid selgelt põhjendanud oma järeldust, et teatavat liiki mittevaralised kahjud, mille Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne väidavad olevat tekkinud, on piisavalt tõendatud, samas kui teist liiki kahjud seda ei ole. Teiseks selgitas Üldkohus, miks ta peab varalise hüvitise väljamõistmist vajalikuks, ja kolmandaks viitas ta kriteeriumidele, mida tuleb arvesse võtta selle hüvitise summa kindlaksmääramisel.

101. Minu arvates kujutab see endast sobivat selgitust, mis puudutab vältimatult *aequo et bono* kindlaks määratavat kahjuhüvitist. Eelpool öeldut arvestades olen seisukohal, et Gascogne Sack Deutschlandi ja Gascogne'i argumendid Euroopa Kohtu menetluses ei kõiguta selle hüvitissumma kindlaksmääramist, mille Üldkohus välja mõistis.⁴⁰

39 Vt 30. mai 2017. aasta kohtuotsus *Safa Nicu Sepahan vs. nõukogu*, C-45/15 P, EU:C:2017:402, punktid 50 ja 51 ning seal viidatud kohtupraktika.

40 Vt sarnases küsimuses, 30. mai 2017. aasta kohtuotsus *Safa Nicu Sepahan vs. nõukogu*, C-45/15 P, EU:C:2017:402, punktid 52 ja 53.

V. Hinnangu tagajärjed

102. Kui Euroopa Kohus minu hinnanguga nõustub, tuleb Euroopa Liidu apellatsioonkaebus rahuldada ja vaidlustatud kohtuotsuse resolutsiooni punkt 1 sellele vastavalt tühistada.

103. Kuna teadaolevaid faktilisi asjaolusid ja Euroopa Kohtu menetluses esitatud seisukohti arvestades on võimalik teha selles küsimuses lõplik kohtuotsus, peaks Euroopa Kohus jätma rahuldamata Gascogne Sack Deutschlandi ja Gascogne'i hüvitusnõude seoses varalise kahjuga, mis seisnes pangagarantii kulude maksmises ajavahemiku eest, mil oli ületatud mõistlik aeg lahendi tegemiseks kohtuasjades T-72/06 ja T-79/06.

104. Gascogne Sack Deutschlandi ja Gascogne'i apellatsioonkaebus tuleb tervikuna rahuldamata jätta.

VI. Kohtukulud

105. Euroopa Kohtu kodukorra artikli 138 lõike 1 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud.

106. Kui Euroopa Kohus nõustub minu hinnanguga apellatsioonkaebuste kohta, tuleb Euroopa Kohtu kodukorra artiklite 137, 138 ja 184 kohaselt mõista käesoleva menetluse kohtukulud välja Gascogne Sack Deutschlandilt ja Gascogne'ilt. Esimese astme kohtumenetluse kulud peaksid minu arvates jääma nii, nagu Üldkohus need välja mõistis. Euroopa Komisjoni mõlema kohtuastme kohtukulud peaksid jääma tema enda kanda.

VII. Ettepanek

107. Kõikidel eespool esitatud kaalutlustel teen Euroopa Kohtule ettepaneku:

- tühistada Üldkohtu 10. jaanuari 2017. aasta otsuse Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne vs. Euroopa Liit, T-577/14 resolutsiooni punkt 1;
- jätta rahuldamata Gascogne Sack Deutschlandi ja Gascogne'i hüvitusnõue seoses varalise kahjuga, mis seisnes pangagarantii kulude maksmises ajavahemiku eest, mil oli ületatud mõistlik aeg lahendi tegemiseks kohtuasjas T-72/06, Groupe Gascogne vs. komisjon ja kohtuasjas T-79/06, Sachsa Verpackung vs. komisjon;
- jätta Gascogne Sack Deutschlandi ja Gascogne'i apellatsioonkaebus rahuldamata;
- jätta Gascogne Sack Deutschlandi ja Gascogne'i apellatsiooniastme kohtukulud nende enda kanda ja mõista neilt välja kohtukulud, mis tekkisid apellatsiooniastmes Euroopa Liidul, keda esindas Euroopa Liidu Kohus; jätta Gascogne Sack Deutschlandi ja Gascogne'i esimese astme kohtukulud nende enda kanda;
- jätta kohtukulud, mis esimeses kohtuastmes tekkisid Euroopa Liidul, keda esindas Euroopa Liidu Kohus, tema enda kanda; ja
- jätta Euroopa Komisjoni mõlema kohtuastme kohtukulud tema enda kanda.